

**FORMATION OF THE MILITARY-FEUDAL GOVERNANCE
SYSTEM DURING THE MINAMOTO SHOGUNATE AND ITS
POLITICAL SIGNIFICANCE**

National University of Uzbekistan, Faculty of History 1st-year Master's Student

Mambetova Umida Alisher qizi

Abstract. This article provides a scholarly analysis of the formation of the military-feudal administration system in Japan during the Minamoto syogunate, also known as the Kamakura syogunate, and examines its political significance. The study explores the decline of the ritsuryō system, the expansion of the shōen landholding system, and the rise of the samurai class as a dominant political force. The article argues that the military-feudal governance model created during the Minamoto period laid the institutional foundations for Japan's medieval political order and had a lasting impact on the country's subsequent political development.

Keywords: Minamoto syogunate, Kamakura bakufu, military-feudal system, samurai, gokenin, shugo, jitō, imperial authority, medieval Japan.

Annotatsiya. Mazkur maqolada XII asr oxirida Yaponiyada Minamoto syogunligi (Kamakura syogunligi) davrida harbiy-feodal boshqaruv tizimining shakllanish jarayoni va uning siyosiy ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ritsuryo tizimining inqirozi, syōen yer egaligi tizimining kengayishi, samuraylar tabaqasining siyosiy maydonga chiqishi hamda Minamoto no Yoritomo tomonidan bakufu hokimiyatining tashkil etilishi tarixiy manbalar asosida yoritilgan. Maqolada Minamoto syogunligi tomonidan yaratilgan harbiy-feodal boshqaruv modeli Yaponiyaning keyingi siyosiy rivojiga uzoq muddatli ta'sir ko'rsatgani ilmiy asosda isbotlanadi.

Kalit so'zlar: Minamoto syogunligi, Kamakura bakufu, harbiy-feodal tizim, samuraylar, gokenin, shugo, jitō, imperator hokimiyati, o'rta asr Yaponiyasi.

Аннотация. В данной статье проводится научный анализ процесса формирования военно-феодальной системы управления в Японии в период правления сёгуната

Минамото (Камакурский сёгунат) и раскрывается её политическое значение. В исследовании рассматривается кризис рицурё-системы, расширение системы земельных владений сёэн, усиление роли самурайского сословия, а также институционализация власти бакуфу при Минамото-но Ёритомо. В статье обосновывается вывод о том, что военно-феодалная модель управления, созданная в период сёгуната Минамото, оказала долговременное влияние на политическое развитие Японии в средневековый период.

Ключевые слова: сёгунат Минамото, Камакурский бакуфу, военно-феодалная система, самураи, гокэнин, сюго, дзито, императорская власть, средневековая Япония.

Minamoto syogunati davrida harbiy-feodal boshqaruv tizimining shakllanishi Yaponiya siyosiy tarixidagi eng chuqur o'zgarishlardan birini ifodalaydi. Bu o'zgarish aristokratik sudga asoslangan boshqaruvning dominant siyosiy model sifatida tugashini va qariyb yetti asr davomida Yaponiya siyosiy hayotini belgilab bergan jangchilarga asoslangan davlat tuzilmasining paydo bo'lishini belgilab berdi. Kamakura syogunati sifatida ham tanilgan Minamoto syogunati harbiy hokimiyatni institutsionalizatsiya qildi, yer munosabatlarini qayta tashkil etdi va haqiqiy siyosiy hokimiyatni Kiotodagi imperatorlik sudidan Kamakurada joylashgan markazlashtirilmagan, ammo birlashgan harbiy hukumatga o'tkazadigan yangi ma'muriy mexanizmlarni o'rnatdi¹. Bu jarayonning siyosiy ahamiyati uning tizimli tabiatida: hokimiyatni vaqtincha egallab olish o'rniga, u boshqaruv, qonuniylik va ijtimoiy ierarxiyaning uzoq muddatli qayta konfiguratsiyasini tashkil etdi.

Minamoto urug'i paydo bo'lishidan oldin, Yaponiya rasman Xitoy huquqiy va ma'muriy tamoyillaridan ilhomlangan markazlashgan byurokratik model bo'lgan ritsuryō² tizimi ostida boshqarilardi. VII va VIII asrlarda tashkil etilgan bu tizim

¹ Takekoshi. Yosaburo. The Economic Aspects of the History of the Civilization of Japan. London: Routledge, 2016. – P. 34

² Mass. Jeffrey P. The Cambridge History of Japan: Volume 3, Medieval Japan. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – P.24

imperiya suvereniteti, yerlarni milliyashtirish va markaziy sudni qo'llab-quvvatlaydigan soliq tizimiga asoslangan edi. Biroq, Xeyyan davrining o'rtalariga kelib, bu tizim uzoq davom etgan tanazzul bosqichiga kirdi. Markaziy hukumatning yerlarni qayta taqsimlash siyosatini amalga oshira olmasligi soliqlardan ozod qilingan va tobora imperiya nazoratidan chetlashtirilgan shoen deb nomlanuvchi xususiy mulklarning kengayishiga olib keldi. Aristokrat oilalar, buddist ibodatxonalari va sinto ziyoratgohlari ulkan yer egaliklarini to'pladilar, viloyat ma'muriyati esa sezilarli darajada zaiflashdi. Imperator saroyi viloyatlarda tartibni ta'minlash uchun tobora ko'proq xususiy harbiy kuchlarga qaram bo'lib qoldi va bu jangchi elitalarning yuksalishi uchun qulay sharoitlar yaratdi.

Jangchi sinfining yoki bushining o'sishi ushbu ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar bilan bevosita bog'liq edi. Mahalliy yer egalari mulklarni bosqinchilik va raqobatchi da'volardan himoya qilish uchun o'zlarini qurollantira boshladilar va irsiy jangchi oilalarini shakllantirdilar. Vaqt o'tishi bilan bu oilalar o'ziga xos harbiy an'analar, axloqiy qoidalar va sadoqat tarmoqlarini rivojlantirdilar. Ular orasida Minamoto (Genji) va Taira (Xeyke) klanlari eng kuchli bo'lib chiqdi³, ikkalasi ham imperator knyazlaridan kelib chiqqanligini da'vo qilishdi va shu bilan aristokratik qonuniylikni harbiy kuch bilan birlashtirishdi. XII asrga kelib, bu klanlar qurolli aralashuv orqali vorislik nizolari va sud siyosatiga ta'sir ko'rsatishga qodir bo'lgan hal qiluvchi siyosiy aktyorlarga aylandilar.

Siyosatning tobora kuchayib borayotgan harbiylashuvi 1156-yildagi Xogen qo'zg'oloni paytida yaqqol ko'rinib turdi, bu imperator oilasi ichidagi vorislik mojarosidan kelib chiqqan. Jangchi klanlar raqib saroy guruhlari tomonidan safarbar qilindi va poytaxtning o'zida qurolli to'qnashuvlar bo'lib o'tdi. Qisqa muddatli bo'lsa-da, qo'zg'olon harbiy kuch siyosiy qarorlar qabul qilish uchun zarur bo'lib qolganligini ko'rsatdi. Bu tendentsiya 1160-yildagi Xeyji qo'zg'oloni bilan davom etdi, natijada Taira

³ Mass. Jeffrey P. Warrior Government in Early Medieval Japan: A Study of the Kamakura Bakufu, Shugo, and Jitō. New Haven: Yale University Press, 1974. – P. 34

klanining Taira no Kiyomori boshchiligida vaqtinchalik ustunligi yuzaga keldi. Kiyomorning hukmronligi jangchi rahbarning sud idoralari ustidan to'g'ridan-to'g'ri nazoratni amalga oshirishining birinchi misoli bo'ldi, jumladan, oila a'zolarini yuqori byurokratik lavozimlarga tayinlash. Biroq, uning boshqaruvi faqat sud orqali boshqarishning strukturaviy cheklovlarini ochib berdi, chunki og'ir soliq solish, tarafkashlik va viloyat jangchilari manfaatlarini e'tiborsiz qoldirish keng tarqalgan norozilikni keltirib chiqardi.

XII asr oxirida Minamoto syogunatining tashkil etilishi Yaponiya siyosiy tarixida tub burilish nuqtasi bo'ldi. Bu davr imperatorlik byurokriyati hukmronlik qiladigan saroyga asoslangan aristokratik tizimdan jangchi elitalar boshchiligidagi harbiy-feodal tuzumga o'tish davriga guvoh bo'ldi. Minamoto urug'i ostida harbiy-feodal ma'muriyat tizimining shakllanishi nafaqat siyosiy hokimiyatni qayta tuzdi, balki Yaponiyada asrlar davomida samuraylar hukmronligi uchun institutsional asos yaratdi⁴. Ushbu o'zgarishning siyosiy ahamiyati ikki tomonlama hokimiyat tuzilmasini yaratishda, harbiy boshqaruvni qonuniylashtirishda va yapon jamiyati va davlatchiligini qayta shakllantirgan markazlashtirilmagan feodal ma'muriyat mexanizmlarining paydo bo'lishidadir.

Minamotoning yuksalishidan oldin Yaponiya rasman Nara va dastlabki Xeyan davrlarida Tang Xitoyiga o'xshab yaratilgan ritsuryō tizimi ostida boshqarilgan. Imperator ramziy davlat rahbari bo'lib qolsa-da, haqiqiy hokimiyat asta-sekin regentsiya va saroy siyosati orqali nazoratni amalga oshirgan Fujivara kabi aristokratik oilalarga o'tdi. Xeyan davrining oxiriga kelib (XI–XII asrlar) markazlashgan byurokratik tizimning samaradorligi sezilarli darajada pasaydi. Sud tomonidan tayinlangan amaldorlar uzoq hududlar ustidan tobora ko'proq hokimiyatni yo'qotib qo'yganligi sababli viloyat boshqaruvi zaiflashdi⁵. Shu nuqtai nazardan, shoen deb nomlanuvchi xususiy yer egaliklari tez sur'atlar bilan kengayib, davlat soliq tushumlariga putur

⁴ Turnbull, Stephen. *The Samurai: A Military History*. London: Osprey Publishing, 1977. – P. 71

⁵ Duus, Peter. *The Rise of Modern Japan*. Boston: Houghton Mifflin, 1976. – P. 47

yetkazdi va mulklarni himoya qilish vazifasi yuklatilgan mahalliy jangchi guruhlarning paydo bo'lishiga yordam berdi. Ko'pchilik o'z nasabnomasini imperator oilasining tarmoqlari, jumladan, Minamoto va Taira klanlari bilan bog'lagan bu jangchilar qishloq joylarida dominant harbiy kuchga aylandi.

Xeyyan davrining oxiridagi siyosiy beqarorlik bir qator qurolli mojarolar bilan yakunlandi, bu esa imperator saroyining harbiy yordamisiz tartibni saqlashga qodir emasligini ko'rsatdi. 1156-yildagi Xogen qo'zg'oloni va 1160-yildagi Xeyji qo'zg'oloni jangchi klanlarning milliy siyosatdagi tobora ortib borayotgan ta'sirini fosh qildi. Taira no Kiyomori boshchiligidagi Taira klani dastlab g'alaba qozonib, saroy ichida hukmronlik o'rnatgan bo'lsa-da, ularning hukmronligi siyosiy takabburlik, iqtisodiy qiyinchilik va viloyat jangchilari orasida keng tarqalgan qarshilik tufayli qisqa umr ko'rdi. Taira va Minamoto urug'lari o'rtasidagi hal qiluvchi mojaro Genpei urushi (1180–1185) davrida yuz berdi⁶, bu butun mamlakat bo'ylab fuqarolar urushi bo'lib, Yaponiyaning siyosiy yo'nalishini tubdan o'zgartirdi. 1185-yilda Dan-no-ura dengiz jangida Tairaning mag'lubiyati ularning rahbariyatining yo'q qilinishiga olib keldi va Minamoto no Yoritomo uchun hokimiyatni mustahkamlash yo'lini ochdi.

Minamoto no Yoritomoning siyosiy strategiyasi shunchaki harbiy bosqinchilik emas, balki institutsional qonuniylik va ma'muriy nazoratga urg'u berishi bilan ajralib turardi. Imperator saroyida ta'sir o'tkazishga intilgan avvalgi jangchi rahbarlardan farqli o'laroq, Yoritomo Kiotodan uzoqda joylashgan Kamakurada mustaqil hokimiyat bazasini yaratdi. 1192-yilda u imperator Go-Toba tomonidan rasman Sei-i Taishōgun etib tayinlandi, bu unvon imperatorlik e'tirofini bergan va shu bilan birga harbiy boshqaruvni rasmiylashtirgan⁷. Bu tayinlash Kamakura syogunatining boshlanishini belgilab berdi va mavjud imperiya doirasida harbiy boshqaruvning

⁶ Grossberg, Kenneth A. Kamakura Rule: The Imperial Court and the Shogunate. Stanford: Stanford University Press, 2017. – P. 1185-1333

⁷ Hurst III, G. Cameron. Insei: Abdicated Sovereigns in the Politics of Late Heian Japan, 1086-1185. New York: Columbia University Press, 1976. – P. 102.

institutsionalizatsiyasini ramziy qildi. Imperator marosim va madaniy hokimiyatni saqlab qoldi, samarali siyosiy va harbiy hokimiyat esa shogunga o'tkazildi.

Minamoto davrida shakllangan harbiy-feodal boshqaruv tizimi imperatorlik byurokrtiyasiga parallel va ko'pincha mustaqil ravishda ishlaydigan yangi boshqaruv institutlarining yaratilishi bilan tavsiflangan. Bu tizimning markazida syogunatning ma'muriy shtab-kvartirasi vazifasini bajaruvchi bakufu yoki "chodir hukumati" tashkil etilgan. Kamakura bakufu asosan jangchilar sinfi va viloyat ma'muriyati ustidan hokimiyatni amalga oshirgan, fuqarolik boshqaruvi va sud marosimlarini nominal ravishda imperator nazorati ostida qoldirgan. Bu ikki tomonlama tuzilma syogunatga sud bilan to'g'ridan-to'g'ri to'qnashuvdan qochish imkonini bergan va shu bilan birga majburlash kuchini samarali ravishda monopollashtirgan.

Minamoto syogunatining eng muhim ma'muriy yangiliklaridan biri shugo (viloyat konstablari) va jito (mulk boshqaruvchilari) ni tayinlash edi. Shugo jamoat tartibini saqlash, qo'zg'olonlarni bostirish va viloyatlar ichida harbiy kuchlarni safarbar qilish uchun mas'ul edi. Jito esa mulk yerlarini boshqarar, soliqlar yig'ar va jangchi sinfining iqtisodiy ta'minotini ta'minlard⁸. Bu amaldorlar odatda Yoritomonning gokenin deb nomlanuvchi sodiq vassallaridan tanlanar edi, ular yer huquqlari va himoyasi evaziga harbiy xizmatga va'da berishardi. Lord va vassal o'rtasidagi bu o'zaro munosabatlar feodal tuzumining asosini tashkil etdi va shaxsiy sadoqatni siyosiy hokimiyatning asosi sifatida institutsionalizatsiya qildi.

Gokenin tizimining joriy etilishi avvalgi aristokratik boshqaruv modellaridan chetga chiqishni anglatardi. Siyosiy hokimiyat endi faqat sud unvonidan yoki irsiy aristokratik maqomdan emas, balki harbiy xizmat va yerga asoslangan majburiyatlardan kelib chiqardi. Bu o'zgarish ijtimoiy ierarxiyani sezilarli darajada o'zgartirdi va samuray sinfini dominant siyosiy mavqega ko'tardi⁹. Syogunatning hokimiyati yerlarni

⁸ Reischauer. Edwin O. Japan: The Story of a Nation. New York: Alfred A. Knopf, 1974. – P. 57

⁹ Varley. H. Paul. Warriors of Japan as Portrayed in the War Tales. Hawaii: University of Hawaii Press, 1994. – P. 35

taqsimlash, jangchilar o'rtasidagi nizolarni hal qilish va harbiy sinf ichida intizomni ta'minlash qobiliyatiga asoslangan edi. Ushbu funktsiyalar ustidan nazoratni markazlashtirish orqali Minamoto rahbariyati parchalanib ketgan jangchi guruhlarni yaxlit boshqaruvchi elitaga aylantirdi.

Minamoto harbiy-feodal boshqaruv tizimining siyosiy ahamiyati, ayniqsa, uning huquqiy boshqaruvga yondashuvida yaqqol ko'rinadi. Jangchi qonunining (buke hō) o'rnatilishi samuray sinfining o'ziga xos qadriyatlari va ustuvorliklarini aks ettirdi, sadoqat, xizmat va harbiy intizomga urg'u berdi. Keyinchalik Hōjō regentslari davrida keng qamrovli huquqiy kodifikatsiya amalga oshirilsa-da, Minamoto davrida jangchilar uchun alohida huquqiy tartibning poydevori qo'yildi. Bu huquqiy avtonomiya syogunatning imperator sudidan mustaqilligini yanada mustahkamladi va fuqarolik va harbiy hokimiyat o'rtasidagi institutsional ajralishni mustahkamladi.

Bu institutlarning siyosiy ahamiyati markazlashtirilmagan jangchi hokimiyatini izchil ma'muriy asosga birlashtirish qobiliyatida edi. Syogunat mahalliy avtonomiyani yo'q qilmagan bo'lsa-da, uni ierarxik munosabatlar va huquqiy nazorat orqali tartibga solgan¹⁰. Jangchilar o'rtasidagi yer va meros bo'yicha nizolar bakufu tomonidan hal qilingan va bu uning harbiy sinf ichidagi oliy hokimiyat sifatidagi rolini mustahkamlagan. Bu huquqiy funktsiya feodal tartibni barqarorlashtirishda ayniqsa muhim edi, chunki u zo'ravonlik mojarolari ehtimolini kamaytirdi va xususiy urush o'rniga institutsional mexanizmlarga tayanishni rag'batlantirdi.

Minamoto davrida jangchi qonunining paydo bo'lishi harbiy boshqaruvni aristokratik boshqaruvdan yanada ajratib turdi. Garchi hali keng qamrovli huquqiy kodekslarga kiritilmagan bo'lsa-da, dastlabki jangchi qonuni sadoqat, xizmat va yer huquqlarini himoya qilish kabi tamoyillarga urg'u bergan. Bu tamoyillar harbiy jamiyatning amaliy ehtiyojlarini aks ettirdi va sud huquqining marosim va byurokratik normalari bilan keskin farq qildi. Jangchilar uchun alohida huquqiy madaniyat yaratib,

¹⁰ Friday. Karl F. Hired Swords: The Rise of Private Warrior Power in Early Japan. Stanford: Stanford University Press, 1992. – P. 30

syogunat harbiy ma'muriyat avtonomiyasini mustahkamladi va uning alohida ijtimoiy sinf ustidan hokimiyatini qonuniylashtirdi.

1199-yilda Minamoto no Yoritomoning o'limi yangi tizimning kuchli¹¹ va zaif tomonlarini ochib berdi. Uning vorislari uning yetakchilik qobiliyatiga ega emas edilar va haqiqiy hokimiyat tez orada regentlar rolini o'z zimmasiga olgan Xodjo urug'iga o'tdi. Shunga qaramay, u yaratgan harbiy-feodal boshqaruv tizimi saqlanib qoldi. Bakufu, shugo-jito tarmog'i va gokenin tuzilmasining davomli faoliyati hokimiyat individual rahbariyatga emas, balki institutlarga singib ketganligini ko'rsatdi. Bu institutsional barqarorlik Minamoto davrining uzoq muddatli siyosiy ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kengroq tarixiy kontekstda Minamoto syogunati davrida harbiy-feodal boshqaruv tizimining shakllanishi klassik davlatchilik va o'rta asrlar Yaponiyasining boshlanishi bilan hal qiluvchi uzilishni ifodaladi¹². Bu keyingi rejimlar tomonidan takomillashtiriladigan harbiy kuch, yer nazorati va vassalaga asoslangan boshqaruv modelini yaratdi. Ashikaga syogunati shugo tizimini meros qilib oldi va kengaytirdi, Tokugava syogunati esa markazlashgan feodal boshqaruvini takomillashtirdi. Har ikki holatda ham Minamoto davrida ishlab chiqilgan asosiy tamoyillar ta'sirchan bo'lib qoldi.

Xulosa qilib aytganda, Minamoto syogunatining harbiy-feodal boshqaruv tizimini shakllantirishi Yaponiya siyosiy tarixida tarkibiy inqilobni tashkil etdi. Harbiy hokimiyatni institutsionalizatsiya qilish, yer munosabatlarini qayta tashkil etish va yangi ma'muriy va huquqiy mexanizmlarni yaratish orqali Minamoto rahbariyati boshqaruvning mohiyatini o'zgartirdi. Ushbu o'zgarishning siyosiy ahamiyati uning mustahkamligi va qonuniylik, hokimiyat va ijtimoiy tartibni qayta belgilash qobiliyatidadir. Minamoto davri merosi uning xronologik chegaralaridan ancha tashqariga chiqib, asrlar davomida Yaponiya siyosiy rivojlanish yo'nalishini

¹¹ Morris. Ivan. The World of the Shining Prince: Court Life in Ancient Japan. New York: Vintage Books, 1964. – P. 27

¹² Mass. Jeffrey P. The Development of Kamakura Rule, 1180–1250: A Study in Administrative History. Stanford: Stanford University Press, 1979. – P. 45

shakllantirdi va jangchi davlatni Yaponiyaning tarixiy o'ziga xosligining markaziy xususiyati sifatida shakllantirdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Duus Peter. The Rise of Modern Japan. Boston: Houghton Mifflin, 1976.
2. Friday Karl F. Hired Swords: The Rise of Private Warrior Power in Early Japan. Stanford: Stanford University Press, 1992.
3. Grossberg Kenneth A. Kamakura Rule: The Imperial Court and the Shogunate. Stanford: Stanford University Press, 1185-1333.
4. Hurst III G. Cameron. Insei: Abdicated Sovereigns in the Politics of Late Heian Japan, 1086-1185. New York: Columbia University Press, 1976.
5. Mass Jeffrey P. (tahr.). The Cambridge History of Japan: Volume 3, Medieval Japan. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
6. Mass Jeffrey P. The Development of Kamakura Rule, 1180–1250: A Study in Administrative History. Stanford: Stanford University Press, 1979.
7. Mass Jeffrey P. Warrior Government in Early Medieval Japan: A Study of the Kamakura Bakufu, Shugo, and Jitō. New Haven: Yale University Press, 1974.
8. Morris Ivan. The World of the Shining Prince: Court Life in Ancient Japan. New York: Vintage Books, 1964.
9. Reischauer, Edwin O. Japan: The Story of a Nation. New York: Alfred A. Knopf, 1974.
10. Takekoshi Yosaburo. The Economic Aspects of the History of the Civilization of Japan. London: Routledge, 2016.
11. Turnbull Stephen. The Samurai: A Military History. London: Osprey Publishing, 1977.
12. Varley H. Paul. Warriors of Japan as Portrayed in the War Tales. Hawaii: University of Hawaii Press, 1994.

